

" Η μέρα που γεννήθηκα εν οι κοστρεῖς του Μάρτη / ~~τσαῖ~~ τσιαῖ
γρονῶς πούτουν ἀστοσιά τό ἐννιαδέσια ἕνα. / Τήν ἐποχήν
π' ἀρίνησα τσιαῖ τσιαῖττιζα τραούδια / ἤμουν ἐφτά, οἰτώ
γρονῶν ἐν τσιαῖ καλαθθυμοῦμαι / ἐχτός που τό Δημοτικόν
πόφιηνα πέπτην τάξιν / του Ἀναστάση, του Ξενῆ, του Ζένιου
του Διολάρη / του καφετζῆ του Παντελῆ του Συμιού Ευστούρη /
του Γρίστου του Ζαόστομου, Τσιακιοῦνα τσ' ἄλλους τόσους /
ἀχτύπησά τους ἄσσημα τσι ἔνιαμα τους ρεζίλι ..."

"Ἐτσι ἀπλά, λιτά, πυννά ἐξιστορεῖ ὁ ἀκριβός μας φίλος, ὁ
λαῖνός μας ποιητής Παῦλος Διασίδης τόν ἐρχομό του στήν ζωή καί τό
ξεκίνημα τῶν φιόρων τῆς καριέρας του. "Ὅλη του τήν ζωή, ἀπό τότε
πού πῆρε στό χέρι του τό μολύβι κι ἔβαλε μπροστά του ἕνα κομμάτι
χαρτί τσιαῖττιζε τραούδια, πάσιζε νά βάλει σέ μιά τάξη τίς σιόρ-
πιες παραστάσεις του γιά τήν ζωή, τήν φύση καί τούς ἀνθρώπους,
καί μέ τόν καιρό, ὅσο ὠρίμαζε ὁ νοῦς καί μέστωνε ἡ γνώση πάσιζε
νά δίνει μέ τήν μαζεμένη σοφία ~~του~~ του καί τήν κρίση του πού κόβει
σάν νυστέρι, τροφή στούς συνανθρώπους του, τό ἴδιο ἀναγκαῖα ὅπως
εἶναι καί ἡ ἄλλη, ἡ φυσική τροφή.

Διάβαζα τελευταία πῶς ἀπάνω στά ὑψίπεδα του Σουδάν ζεῖ μιά
ἀπομονωμένη φυλή πού λέγεται Ντόγιον πού πιστεύει πῶς ὁ καλός λόγος
ἔχει θεραπευτικές ιδιότητες. "Ἄν καλέσω κάποιον - λένε οἱ Ντόγιον -
καί του πῶ καλά λόγια εἶναι τό ἴδιο σάν νά του δίνω νά πιεῖ ἢ νά
φάει". Κεντρική θέση μέσα στήν κοινωνία τῶν Ντόγιων ἔχει ὁ ποιητής
πού λέγεται Γιριότ, πού σιαρφαλωμένος ἀπάνω σ' ἕνα ἄλογο πηγαίνει
ἀπό χωριό σέ χωριό καί ρίχνει σπόρους ἐμφυτεύοντας ἐνέργεια μέσα
στις ψυχές τῶν ἀνθρώπων κάνοντας τους καλύτερους.

Ἀνούσιο, λένε οἱ Ντόγιον, εἶναι τό ρύζι χωρίς πιπέρι, πλη-
τιική εἶναι μιά ἱστορία χωρίς ἕνα φεματάι, ἄδειος ὁ κόσμος χωρίς
τόν Γιριότ.

Ὁ ποιητής λοιπόν, ὁ Γιριότ, πού μιλά ἄμεσα στήν ψυχή του λαοῦ
μέ τήν λαλιά του λαοῦ, συνοδεύει τήν κοινωνία ἀπό τά πρῶτα της κι
ὅλας βήματα καί λειτουργεῖ σάν μιά ἀπό τίς πηγές τῆς ζωῆς. Αὐτή
τήν γνώση πού μᾶς ἔρχεται ἀπό πολλές γωνίες τήν ἐπιβεβαιώνει καί
ἡ δική μας κυπριακή πείρα ^{καί} τήν πιστοποιεῖ μέ τόν πύ πανηγυρικῶ
τρόπο ὁ ~~ποῦ~~ ἀποφινός γιορτάρης, ὁ Παῦλος Διασίδης.

Ποῦ βρίσκειται ἡ σημασία, ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμη αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, πού λέγεται Παῦλος Λιασίδης καὶ πού τό μετατρέπει σέ μιὰ κληρονομιά ἀνεκτίμητη γιά τόν λαό μας; Ἡ σημασία, ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμη τοῦ φαινομένου, πού λέγεται Παῦλος Λιασίδης βρίσκειται στό ὅτι ἀναιαλύπτουμε μέσα στόν ὄριανό τοῦ ἔργου του, μέσα στίς ἐκαιτοντάδες τά ποιήματα του, τά ἐκδομένα καὶ τ'ἀνεκδοτά, καὶ μέσα σ' ἐκείνα πού τώρα γεννιοῦνται - καὶ θά γεννηθοῦν κι' ἄλλα πολλά - ἀναιαλύπτουμε, ἐπαναλαμβάνουμε, μέσα στά πολλά πνευματικιάτου παιδικιά ὅπως τ'ἀποκαλεῖ, ἀτόφια τήν φυχή τοῦ λαοῦ μας. Μιά φυχή βασανισμένη ἀλλά στητή κι' ὀλόρθη μέ μιὰ θυμοσοφία ἀνεπανάληπτη, πού κρίνει καὶ σχολιάζει τά πάντα, μαστιγώνει καὶ στηλιτεύει τίς σιουριές πού ἐπισωρεύονται, φωτίζει καὶ δείχνει τόν σωστό δρόμο.

Ὅταν ὁ Παῦλος ξεκίνησε νά τσιαττίζει τραούδια αὐτό δέν τόκανε ἀπό καθέδρας. Δέν ἀνῆκε στήν κατηγορία τῶν λογίων πού τήν γνώση τῆς ζωῆς καὶ τῶν μυστηρίων της τήν ἀποικοῦν στά ἔδρανα τῶν σχολείων καὶ τῶν πανεπιστημίων καὶ πού ὀδηγοῦνται στήν τέχνη μέσα ἀπό δαιδαλώδεις δρόμους. Δέν ἀνῆκε ὁ Παῦλος στήν κατηγορία τῶν καλλιτεχνῶν - δημιουργῶν πού θέτουν μπροστά τοῦς περίπλοκους αἰσθητικούς στόχους καὶ πού παιδεύονται μέσα σ' ἀναζητήσεις πού ἀριετές φορές μένουν στό μέσο τοῦ δρόμου καὶ πού ἄλλες πάλι καταποντίζονται καὶ χάνονται χωρίς νά ἐπιτύχουν καμιὰ ἐπαφή κι' ἐπινοωνία μέ τοῦς συνανθρώπους τους. Ὅχι πῶς ἀρνούμαστε αὐτές τίς καλλιτεχνικές ἀναζητήσεις ὅποιες καὶ νᾶναι αὐτές ἀκόμη δέ περισσότερο τίς δαιδαλώδεις διαδικασίες πού ἀκολουθεῖ ὁ λόγιος καλλιτέχνης, διαδικασίες ἀναγκαῖες γιὰτί τίς ὑπαγορεύει τό εἶδος. Τό θέμα δέν εἶναι ἐκεῖ. Ξεκίνο πού ὑπογραμμίζουμε εἶναι ὅτι ὁ Παῦλος ἀκολουθοῦσε ἀπό τό ξεκίνημα ἕνα ἐντέλως διαφορετικό δρόμο. Ὅτι διδάχτηκε, τοῦ τό δίδαξε ἡ σιληρή βιοπάλη τῆς ζωῆς, αὐτή κι' οἱ ἄνθρωποι τριγύρω του, οἱ βιοπαλαιστές, οἱ ρεσπέριδες, ὁ Ἀναστάσης, ὁ Σενῆς, ὁ Ζένιος ὁ Διολάρης, ὁ Γρίστος ὁ Ζαόστομος τζι' ὁ Τσιανιούνας, ὅλοι αὐτοί κι' ἄλλοι τόσοι εἶναι πού τόν φόρτισαν μ' ὅλα ὅσα χρειάζονται γιά νά τσιαττίσει τά τραούδια του. Αὐτοί μέ τόν τρόπο τῆς ζωῆς τους καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τους, μέ τίς ιδέες τους, τά πάθη τους καὶ τά βάσανα τους, τίς ἀντιφάσεις τους καὶ τίς παραξενιές τους, τοῦ γέμιζαν τό διασάνι. Αὐτοί ἀκόμη μέ τόν τρόπο ὁμιλίας τους καὶ τόν ρυθμό τῆς γλώσσας τους τοῦδωσαν τήν μουσική καὶ τήν ἀρμονία στήν παράθεση τῶν λέξεων καὶ τῶν ἐκνοιῶν.

Ἡ Λύση ἦταν ἕνας αὐτάρκης χώρος γιὰ τόν Παῦλο γιὰ νά ρίξει ρίζες πρὸ ταλέντο του καί νά εὐδοκηθῆσει. Ἕιναι χαρακτηριστικό, κι' αὐτό τό διηγεῖται ὁ ἴδιος σέ μιά σύντομη σκιαγράφηση τῆς βιογραφίας του πού γραφε πρὶν ἀπό 30 σχεδόν χρόνια, ὅταν στό σχολεῖο τόν ρώτησε ὁ δάσκαλος του ποιὰ ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Κύπρου ἐνεῖνος ἀπάντησε ἡ Λύση κι' εἶχε μάλιστα ὀλίγη φασαρία γιὰ ἐνεῖνη τὴν ἀπάντηση πού τὴν θεώρησε ὁ δάσκαλος του, ὁ Τομπόλης, κοροῦδία. Ἦταν ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα γιὰ τόν μικρό μαθητή, πού μετέφερε ἤδη μέσα του τό πάθος τοῦ τραγουδιστῆ, πού δέν ἦταν κάτι τό ἐντελῶς ἀσυνήθιστο γιὰ τὴν κυπριακὴ ὑπαιθρο τῆς ἐποχῆς ἐνεῖνης κι' ἰδιαίτερα μάλιστα γιὰ τὴν Λύση, πούχε μιά παράδοση ἐδῶ ἀριετὰ πλούσια. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι λίγο πρὶν πέρα, στὴν Κοντέα λίγο μόνο πρὶν ὕστερα θά τσιάπτιζε τὰ τραούδια του καί θά τά παίρνε στὰ πανηγύρια ὁ Ἄντρέας Παύλου, πού ἀργότερα ὅμως θά μεταπηδοῦσε στὸν ἄλλο κῆλο τῆς δημιουργίας γιὰ νά παραμείνει στὴν ἱστορία σάν ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς ἀγωνιστικῆς μας ποίησης μέ τ' ὄνομα Τεῦρος Ἀνθίας.

Γενικά ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ μας γεννοῦσε μέσα σ' ἐνεῖνα τὰ χρόνια ἀλλά κι' ἀργότερα ἀκόμη συνέχεια πηγᾶτες, λαϊκὲς ποιητικὲς φωνές, γιὰτί τίς εἶχε ἀνάγκη. Ἦταν ξεχασμένα ἡ ὑπαιθρος μας τότε - ὅχι πῶς δέν εἶναι τώρα - κι' ἀπὸ τόν Θεό κι' ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Μοιάζει περίπου τό φαινόμενο αὐτό μέ τ' ἀντισώματα, πού δημιουργεῖ ἕνας ὀργανισμός γιὰ νά προστατεύσει τόν ἑαυτό του. Ἕιναι λαϊκὴ τέχνη ἕνα εἶδος, πού καλλιεργεῖται στίς κοινωνίες ὅπου ὑπάρχουν ἐμμεταλλευτές κι' ἐμμεταλλευόμενοι καί τό χωριό μας μέ τίς παλιές, συντηρητικὲς δομές καί τὰ ἀπρηχαιωμένα μέσα παραγωγῆς καί τὴν κλειστὴ του κοινωνία πρόσφερε τίς ἰδεωδέστερες συνθῆκες γιὰ τὴν ἀνθιση τῆς. Στίς συνθῆκες τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας ὅπου καταδαφίζονται ὅλα τὰ φράγματα κι' οἱ διαχωριστικὲς γραμμές καί δέν ὑπάρχουν πιά ἐμμεταλλευτές κι' ἐμμεταλλευόμενοι κι' ὅλοι οἱ πολῖτες, ἐργάτες, ἀγρότες ἀνεβαίνουν τὴν κλίμακα καί γίνονται ὅλοι ἐλεύθεροι ἀνθρώποι - δημιουργοί, ἴσοι ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλο, σμίγει ἡ λαϊκὴ τέχνη καί γίνεται ἕνα μέ τὴν λόγια.

Μιλοῦμε ὅμως τώρα γιὰ τὴν κυπριακὴ ὑπαιθρο καί τό νησί μας ἂν θέλετε γενικώτερα, πού τῶχε καταδικάσει ἡ μακροχρόνη δουλειὰ καί πρὶν πρόσφατα ἡ βρετανικὴ ἀποικιοκρατία σέ μαρasmus καί πεισοδρόμηση

μά πού κρᾶτιοῦνταν μέ τά νύχια καί τά δόντια καί μ' ἐνεῖνο τό πεῖσμα τό κυπριώτιο ἀπό τό λιγοστό χῶμα καί τά βράχια. Καί στήν ἀντίσταση του αὐτή, πού παίρνε τίς πιό διαφορετικῆς μορφές καί στήν καθημερινή βιοπάλη κατασιεῦαζε καί τά πνευματικά ἐνεῖνα ὅπλα πού τοῦ χρειαζοῦνταν γιά τήν αὐτοσυντήρηση του. Καί ἦταν τά ὅπλα αὐτά φτιαγμένα κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωση τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, πού ἡ ζωή τους εἶχε στερήσει τά πάντα καί πού ὅλα τά ξανάφτιαχναν ἀπό τό τίποτε κι' ἀπό τήν ἀρχή.

Ἀδέρια πού στήν κόλασιν κρούζετε / νύχταν μέραν /
τζι' ὄραμαν καιομάζαροι θωρεῖτε τήν μανιέραν /
ἐπάρτε λλιήν πομονήν γεμῶστε, πίστιν, θάρρος
τζιαί κόντεφεν πιόν ὁ τζιαιρός πό' νά πεθάνη ὁ χάρος!

Πόση δύναμη, πόση υγεία, πόση πίστη ἀναβλύζει μέσα ἀπ' αὐτούς τοὺς στίχους τοῦ Παύλου Λιασίδη! Νιώθεις ἐδῶ κι' αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἰδιομορφία τῆς λαϊκῆς πόλησης, ὅτι δέν εἶναι ὁ ἕνας, ὁ ἐκλεκτός, πού σέ μιὰ στιγμή ἔξαρσης προβάλλει τήν εὐφορία τῆς ψυχῆς του, ἀλλά εἶναι ὁ λαός, οἱ πολλοί πού μιλοῦν. Ἡ κάθε λέξη, ἡ κάθε εἰκόνα, τό δέσιμο τους, ὁ ρυθμός τους, ἡ πνοή πού διαπερνᾷ τόν στίχο, ἡ ματιά μέσα ἀπό τήν ὁποία εἶναι κρυπταμένα τά πάντα εἶναι αὐθεντικά, λαϊκή. Τό γεγονός ὅτι ὁ Παῦλος δέν ξέφυγε ἀπό τήν τοπολαλιά, ἀλλά παρέμεινε πιστός στήν γλώσσα τῶν γονιῶν του καί τοῦ στενοῦ του περίγυρου, στήν γλώσσα πού διαμορφώθηκε ἱστορικά μέσα στοὺς αἰῶνες, τό γεγονός, ὅτι παρέμεινε πιστός στήν κυπριακή διάλεκτο, τοῦδινε τήν δυνατότητα νά ἐκφράζει μέ τόν πιό ἄμεσο τρόπο καί μέ τόν πιό μουσικό τρόπο τά αἰσθήματα καί τά διὰ του καί τοῦ κέσμου τῶν ρεσπέριδων καί τῆς φτωχολογιᾶς πού τόν τριγύριζε.

"Τά πρωτοβρόσια μιάζουσιν κοπέλλιν νυστοπάντρευτον /
νά φᾶ τήν νύμφην τζιαί καλά τήν πρώτην νύχταν θέλει /
ἐρεθισμοὺς τζιαί μουγκιαιές τοὺς τόπους ἀναῦρνει τους /
μᾶ λλίον λλίον κόβιεται τζιαί γίνεται παστέλλιν".

Πόση δροσιά ἔχουν αὐτές οἱ εἰκόνας, πόση μουσική, πόση ὁμορφιά καί πόσο ἀπόλυτα δένει ἐδῶ ἡ φύση κι' ὁ ἄνθρωπος σέ μιὰ κατάσταση ἀπόλυτα φυσιολογική, σέ μιὰ κατάσταση ὅπου τό πονηρό καί τό πρόστυχο δέν ἔχει καμιά θέση.

Φυλλομετρώντας τά 12 βιβλία πού κατόρθωσε νά βγάλει, ἀλλά μόνος, ἀλλά μέ τήν βοήθεια τῆς ἀγαπημένης του, ὅπως λέει, "Ἐνωσης Ἀγροτῶν Λύσης καί τῆς Ἐνωσης Ἀγροτῶν Κύπρου, κι' ἄλλα τό πιό

τελευταία με κυβερνητική άρωγή συναντάς τά πιο διαφορετικά, τά πιο ποιητικά θέματα.

Στήν "Τζιύπρο δίχως πούτρα" πού κυκλοφόρησε τό 1972 με τήν οίκονομική ένίσχυση του άγαπημένου του ΣΥΚΑΛΥ, ο Παύλος κάνει ο ίδιος ένα χωρισμό των ποιημάτων του σε γνωμικά, δίστιχα, τετράστιχα, φανταστικά, σοβαροσατυρικά, σατυρικά, ρεσπέρια, πατριωτικά, έργα-τινά, τής ξενιδιού, παλιά έρωτικά, έρωτικά παραπονιάρια, έρωτικά τής άγγιξης κι 'έγω δέν ξέρω τί άλλο άπόμα. Κι 'όλ'αυτά φυσικά τά θέματα μπερδεύονται, σμίγουν τό ένα μέσα στό άλλο, συγχωνεύεται τό ένα με τό άλλο τό ίδιο όπως και στήν πραγματική ζωή, όπου συνυπάρχουν τά πάντα, πλάϊ-πλάϊ.

Δέν άνολουθεϊ ο Παύλος τήν διαδικασία τής άφαίρεσης και τής άπόρριψης και τελικά τής ύπόταξης του θέματος σε μία ιδέα ή σε μία διάθεση προσωπική. Παίρνοντας και με τίς δυό του χούφτες άπ' ένεϊνα, πού του προσφέρει ή καθημερινότητα, τά έπιστρέφει αυτόματα πίσω σαν γνώση και σαν έμπειρία, σαν λόγο ενός πατέρα, ενός μεγαλύτερου άδερφοϋ ή ενός πιο ώριμου φίλου. Δέμε φαινομενικά γιατί γίνεται κι 'έδω μία διϋλιση, πούναι όμως διαφορετικής μορφής γιατί δέν καταργεϊ τό άντικείμενο, τό διατηρεϊ ολόκληρο, στήν μορφή πού προσφέρθηκε. 'Η διϋλιση, πέρα φυσικά άπό τήν ποιητική φόρμα πού δίνου στα πράγματα, βρίσκει στήν πνοή πού τους έμφυσά έτσι πού 'τά κάνει νά ζούν τήν μία ή τήν άλλη ζωή. Κι 'έδω όμως πάλι ή πνοή δέν φαντάζει σαν κάτι τό ξένο, τό μεταφυτευμένο αλλά είναι κάτι πού αναβλύζει πηγαίο μέσα άπό τήν κοινή, τήν συλλογική συνείδηση. "Έτσι όλα όσα λέγονται άποικοϋν ένα τετραγωνισμό, γίνονται αλήθειες άναντίρρητες.

Παίρω έτσι στήν τύχη και διαβάζω:

" Τόν χουβαρτάν όσον τζι'άν ιαμ'ένας τσιγιούνης / πάλε πουμέσα του άβρίζει σαν γιαλός / "Έννεν σά τζιεϊνον φυσικόν του νάν. ιαλός / πόσω του, πόζω του, νάν πάντα Πρωτογιούνης".

"Η τό άλλο:

" Όσον γλυτζιά τά λόγια σου τζι'άννένει μέν πιστέφης / τζιαί πάρειστο πās τ'άπωμα πολλολαφαζενέφης / Σιόλαννε πās στήν βράστην τους για νά σε πεθυμοϋσιν / τζιαί χάννεις πού τό φίτσιον σου όντες σε βαρεθοϋσιν".

'Αιούστε αυτό τό θαυμάσιο "Ένειχαμεν νοϋν", πού ο Παύλος κατατάσσει στα ρεσπέρια μά πού άπλόχερα ξεφυλίγεται μπροστά μας όλη τήν πείρα τής φτωχοαγροτιάς.

Τζιειν τὰ χωράφια ιλαίωτα δίπλα τοῦ περβολιοῦ μου /
πόν ἐναταξιώθηκα γιά νά τά ρέζω σιέριν /
'Ο γέρος ὁ Καννάουρος μμάν ἦτουν νά μοῦ ιλάφει /
πιάστα ρέ Σάβα πόσπασμε διυό σιάλες δέια λίρες /
νά δῶ τζι'έγιώ τήν φτώσιαν μου ~~πρῶτα~~ τζι'έν τζι'εῖσαι
ζημιωμένος/

Γιατ ὁ γαμπρός τ'ἀγιάστρωσεν τήν κόρην του τήν μιάλην
νά τήν ἀρμάσ'έδιιάζετουν ἔσσω του πρίν γεννήσει /
Μιά ἔνιρατῶ ἐλάλουν του, νά γρεωθῶ φοοῦμαι πίσω οί
γρόν'άν ἔρτουσιν νά πᾶν τζιαί τὰ διιά μου;

"Όταν ρωτᾶς τόν Παῦλο γιά τὰ πρῶτα του τραούδια, ἐνεῖνο
πού θυμᾶται εἶναι ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦσε σάν ὄπλο, σάν μαστίγιο,
σάν τοπούζι ὅπως χαρακτηριστικά λέει ὁ ἴδιος. "Όταν βοσιαρέττι
ἔβγαινε μέ τό κοπάδι στούς κάμπους, στόχος του ἦταν ὁ Τουριόπουλλος,
ἀπ'ἐνεῖ νόμιζε ὅτι ἔρχονταν ἡ καταπίεση, ὁ περιορισμός τῆς ἐλευ-
θερίας του κι'ἀπηχοῦσαν οί κρίσεις του αὐτές μιά γενιλιώτερη κατᾶ-
σταση. Τά τραούδια του ιτυποῦσαν παντοῦ ὅπου ὑπῆρχαν στραβά
κι'ἀνάποδα, παντοῦ, ὅπου ἐπεσήμανε παραξενιές, ξένες ἐπιδράσεις,
κουσουρία στούς ἀνθρώπους. Κι'εἶναι ἰδιαίτερα ἀιονισμένο τό
λεπίδι του, εἶναι τσειουράτος, τολμηρός, δέν χαρίζει κάστανο.

"Πίση, - καί τάχει ἰδιαίτερα μέ τοῦς πίσιδες, πού τοῦς
τά φάλλει ἀπ'ὄλες τίς μεριές - πίση, θωρεῖς τούτη 'ζωή λλιό-
γρονη πῶς ἔνε / φάε ρέ, πιέ, χάρου τωρά πού ζιῆς, ποιαριμμένε.."

"Αν ὁ Παῦλος ἔμενε ἐδῶ σ'αὐτή τήν ἐπισήμανση, σ'αὐτή τήν
εἰκονογράφηση τοῦ χωριοῦ μ'ὄλα ἐνεῖνα πού τούδινε τήν κάθε μέρα,
καί πού τά ρουφοῦσε μέ τόση δίφα θάταν καί πάλι ἕνας ἄξιος ποιη-
τής τῆς ὑπαίθρου, ἕνας πλάστης καί συντηρητής τῆς τοπολαλιᾶς,
τῆς διαλέκτου, τῶν ἠθῶν καί τῶν ἐθίμων μιᾶς ἐποχῆς πού φεύγει.
'Ο Παῦλος Διασίδης ὅμως δέν εἶναι μόνάχα αὐτό! Εἶναι καίτι πολύ
πιό πέρα, καίτι πολύ πιό μεγάλο. Οἱ συνθῆμες ζωῆς του, ἡ φτώχεια
του, ἡ σιληρή βιοπάλη μέσα στήν ὁποία ρίχτηκε ἀπό μικρός καί ταυ-
τόχρονα καί πάνω ~~ἀπ'~~ ἀπ'ὄλα οἱ νέες, κοινωνικές ιδέες καί τό ξεσή-
νωμα τῶν φτωχῶν καί τῶν καταφρονεμένων π'ἀγιάλιαζε πόλεις καί
χωριά ὄλ'αὐτά ἄρχισαν σιγά - σιγά ν'ἀνοίγουν τοῦς ὀρίζοντες τοῦ
Παύλου καί νά φωτίζουν μ'ἕνα ἀλλιώτινο τρόπο τίς κατᾶ τὰ ἄλλα
στατινές εἰκόνες τοῦ χωριοῦ.

Όπως μούλεγε τελευταία θυμάται ότι κάποιος βατυλιώτης τούπερνε κρυφά και διάβαζε την τότε εφημερίδα του Κ.Κ. Κύπρου, τον "Νέο Άνθρωπο". Και αυτά όλα μέσα στην δεκαετία του 20, λίγο πρωτού κηιλοφορήσει στην Λεμεσό ή πρώτη του συλλογή "Τά τραούδιια του νησιού μου" (1928). Ήνεϊ στην Λεμεσό, όπου τον προσιάλεσε ο άλλος Λυσιώτης ο Χαπέσιης πούβγαζε κι εφημερίδα, για να πάει και ν'άπαγγείλει, θάρχουνταν σ'επαφή και μέ προοδευτικους διανοουμένους εινείνης της εποχής. Δέν έπεδίωξε όμως ο νεαρός λυσιώτης ποιητής να δρασιελίσει τό σιαλοπάτι, να γράφει όπως έγραφαν και οί άλλοι, ν'αλλάξει πην βράκια μέ τό παντελόνι. Οί νέες ιδέες, οί νέες αντιλήψεις, οί άλλοι ιδόμοι δέν μετακίνησαν τον Παύλο από τον διικό του ιδόμο, από τίς εινόνες του, τίς φόρμες του και την γλώσσα του. Τίς καλοδέχτηκε όμως, τίς ~~α~~ άφομοίωσε και μέ μαστοριά τίς μπόλιασε πάνω στο δέντρο της ποίησης του. Και εδω άκριβως βρίσιεται ικάτά την άποψη μου ή μεγαλωσύνη του Παύλου Διασίδη στο ότι μπόλιασε πάνω στο δέντρο της λαϊκής, βουκολιικής ποίησης, πού την γεννούσε τό χωριό, μπόλιασε κι έκανε ν'ανδρώσει και να θεριέφει τό καινούριο, ή εποχή του σοσιαλισμού και των επαναστάσεων, ή εποχή της επέλασης του κυπριακού εργατικου κινήματος. Και αυτό από της πλευράς του άνταναιλά και πάνω σ'αυτό τό κίνημα, πού μπόρεσε μέ την ισχύ του να μετουσιώσει τίς ιδέες σε βιώματα και να δώσει χειροκιαστά στον Παύλο τό μέλλο. Γιατί αξία θά ~~είχαν~~^{είχαν} αυτές οί ιδέες για τον λαϊκό μας ποιητή άν τίς έβλεπε υλοποιημένες σε εινόνες της ζωής, σε ανθρώπινες σχέσεις και συμπεριφορά, σε ανθρώπινες μορφές. Και όλ'αυτά του τάδινε ή μεγάλη οίνογένεια του λαϊκου κινήματος, πού τίς μεγάλες εινδηλώσεις του δέν τίς έχανε και πού ή αγάπη του τον περιέβαλλε στο κάθε που βήμα.

Πολύ άργότερα ο Παύλος θάχεχτην ευκαιρία να πάρει μιá προσωπική γεύση της ^{νέης} σοσιαλιστικής κοινωνίας, όταν ^{είχε} συνόδευσε τό ΣΥΚΛΑΥ στην Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας και την Βουλγαρία.

Δέν ήταν όμως παρ'όλα αυτά ευκολη ή ζωή στον περίγυρο του. Οί παλιές ~~αυτές~~ ιδέες κι οί προκιαταλήψεις, πού συντηροούνταν και καλλιεργοούνταν μέ χίλιους τρόπους δημιουργούσαν, στά παλαιότερα κυρίως χρόνια, ένα άσφυκτικό κλοικό γύρω από τον ποιητή, πούδελε να βλέπει μπροστά.

Μιλá ο Παύλος για όλ'αυτά στην αυτοβιογραφία του, μιλά για τό κιοϊνοτάρισμα - όπως τό άποκαλεϊ, πού του έκαναν. "Τιχιαί ποιοί έν τοῦτοι οί χωρικανοί μου - ρωτά - έν μιμρορεσπέριδες,

μικρομπαιάλληες τζι' άλλοι σιηρότεροι πού μέναν. 'Ορπίζω όμως πώς έν κοντά ό τζιαιρός πού μά νοπή τζιαί τό ύστερον κουλτίης φευτιᾶς".

'Ο ἕδιος δέν κλονίστηκε ποτές του, ὑπῆρξε πάντα σταθερός στίς πεποιθήσεις του, πάντα έτοιμος νά δώσει τό παρόν του, νά κιαυστηριάσει μέ τόν λόγο του τήν άδικία, τούς σιούντρους, τούς Κροίσους, τούς Μίδες, τούς ὑποκριτές, τούς πλωκούντιδες, κιά νά ὑμνήσει τό δίκιο κί' ἐκείνους πού τό ὑπερασπίζονται.

Τά βιβλία τοῦ Παύλου, ἰδιαίτερα ἐκεῖνα π' αρχίζου νά βγαίνουν μετά τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - Γέννημαν νήλιου (1946), Μπρόεμαν (1947), 'Εντειάμιση ή ὥρα (1950), Δώδεκα παρά δέκα (1960), Νά πεθάνη ό χάρος (1966), ή Τζιύπρος δίχως πούτρα (1974) κί' οί τελευταῖες τῆς πιερῆς προσφυγιᾶς - 'Η σταυρωμένη Τζιύπρος μας (1976) κιά Νεκρωμένοι άέρηες (1979), προσφέρου ένά ἰδιόμορφο χρονικό τῶν καιρῶν, πού σημαδεύει τό κάθε βιβλίο. 'Απ' ἐδῶ παραλαύνου συγχειριμένα γεγονότα, πρόσωπα κιά πράγματα, γεγονότα τοπιιά κιά διεθνή. Νομίζεις πώς φυλλομετρᾶς μιᾶ ἰδιότυπη έφημερίδα. # Διόμα κιά ή μόδα τῆς κάθε στιγμῆς προβάλλει ἐδῶ γιατί ό Παῦλος ἔχει μιᾶ άλλεργία μέ τά τερτίπια της κιά δέν τήν άφήνει σέ ἡσυχο κιαρί.

" 'Η γεναῖα - λέει στό "Νά πεθάνη ό χάρος" - πού κιαυ-
ρεῦτην, άγνιαστρώθην άτιμίᾶν τζιαί γενναῖ σάν βάλει
πούτρα, φεύτιτζιν έλευτερίᾶν πού τήν προκοπήν της πνίει".

Κιά σ' ένά άλλο λέει:

"'Αμμά μόδαν ... άμμά μόδαν ... έσηκῶσαν οί κιαπέλλες ../
εἶδες θεμωνιάν ποττέ σου, έτσι κιάμνου τά μαλιά τους /
εἰς τέεβούτσιες, τζι' εἰς στά σισίλη κιασινοῦες κιαραμέλλες../
τζι' εἰσει μέσα πού φοροῦσιν πανταλόνια,,, κιασιαλλά τους.../

Αὔτά τά γράφει πρίν τό 66.

"Υστερα άπό δέκα χρόνια ὅμως θ' άφιερῶσει στήν Πορεία τῶν
Γυναικῶν τό πιο κιάτω ποίημα:

"'Ηντα γεναῖτζες εἰσαστίν ἐσεῖς πού ποφασίζετε / νά πᾶτε
στήν 'Αμόχουστον τόν χάρον νά τόν δῆτε; / πού νά τό
φανταστοῦν πηλέ στόν νοῦν, οί άλλοι, τρέμουσιν / τζι' ἐσεῖς
μέ σιέρια ὄφτζιερα πῶς νά τ' άντισταθῆτε; / Γιατροί κιαρατη-
πᾶτε τες τζιαί τοῦτες έννεκ πλάσματα / ὅπως ἐμάς μ' έτσι
κιορμίν μ' έτσι κιαριάν διαφέρου / 'Εγιά λαλῶ ν' άντζελλισες
πού τόν θεόν πεμπάμενες / τήν λευτεριάν τῆς Τζιύπρου μας
πίσω νά ξαναφέρου".

Ἐδῶ ἐξισημῶμε κιά τήν ἰκκίλη τῶ κιαῖ νά δᾶχεται
τό κιακᾶριο κιά νά τό άχοκιάνει, νά ξεοκιαμῶνεί, δηλαδή τίς
άλλοιές τῶ εἰς νέες κιακιάσεις, κιά με δύο κιακιά
εἰσαμῶνές κιαῖ τήν κιακιά.

Είναι γεγονός ότι ή μεγάλη ποιητική των θεμάτων που γερμίζουν τό ποιητικό έργο του Παύλου Διασίδη, ή έτοιμότητα του ν' αντιδρά τήν κάθε στιγμή και σε είδησεις άόδη δημοσιογραφικές που του προιάλεσαν μιά έντύπωση, ή προθυμία του νά συμβαδίζει με τό κάθε συμβάν δημιουργούν κάποιους κινδύνους που και ό ίδιος τους αντιλαμβάνεται και τους κατανοεί.

Στά έπιτά ποιήματα που γράφει ένας ποιητής, λέει, θά βρεϊς μόνό πέντεδέκα άξια. 'Υπάρχει ένα ποίημα του "Άλλοι τά καταφέρνουν" όπου υπογραμμίζει τήν αντίληψη του για τήν ποίηση και για τό πόσο σοβαρό έργο έπιτελεί:

" Έν ούρανός ή ποίηση, μ' άστρα, φεγγάρι, νήλιον /
τζι'ό έφευρέτης ποιητής με πύραυλον τήν σιέψιν /
βουννά την πάνω για νά δή άν έσει τζι'άλλον κόσμον /
οί παραπάνω χάννουν τζιαί κρούζουν σαν παίνουν /
άλλοι χορτώνουν πάχουν σπουδήν πολλήν, τζιαί χάριν".

Τό θέμα ποίηση τό συναντούμε στις πιο διαφορετικές αποχρώσεις στο έργο του Παύλου ένεϊ όμως όπου τό βλέπεις νά παίρνει τις διαστάσεις μιας θρησκευτικής, μιας ολοκληρωτικής άφοσίωσης είναι στο "Όρπιζω".

Τό ποίημα αυτό γράφτηκε τό 1961 με ό Παύλος τό δημοσίευσε με μιά σημείωση, ότι τό άπάγγειλε σε ξένους περασίτες στο σπίτι του. Θυμάμαι ένεϊνη τήν σύναξη στο φιλόξενο σπίτι της Λύσης γιατί ήμουνα με έγώ ένεϊ. Είχα είδοποιήσιτόν Παύλο, ότι θά πήγαινα νά τον δω μαζί με τον γραμματέα της Βουλγαρικής Πρεσβείας και μιά αντιπροσωπεία συγγραφέων και δημοσιογράφων από τήν φίλη χώρα. Κι'ήταν μεγάλη ή χαρά του, για αυτό, γιατί ή Κύπρος μόλις τότε άρχιζε νά αναίγεται στον πλατύ κόσμο με οί ξένοι, ιδιαίτερα από τον κόσμο του Σοσιαλισμού, ήταν κάτι τό πολύ άκριβό και πολύτιμο για τον Παύλο. Είχε στρωθεί ένα μεγάλο τραπέζι, ή Έλένη, ή καλή του συντρόφισσα, τήνε φροντίσει όλα με ένεϊνος έσυρε σε μιά στιγμή τον χορό. Μας άπάγγειλε τό "Όρπιζω", που τήνε γράφει ειδικά για τήν περίσταση. "Ένωθε τήν ανάγκη με μεϊνο τό ποίημα νά πεϊ στους ξένους πώς ή ποίηση ήταν για αυτόν ή πρώτη του μεγάλη άγάπη, ό πρώτος του έρωτας, που μοιάζει με γρουσάφιν. Κι'ήταν τόσο μεγάλο τό πάθος με τό όποϊον μιλούσε που έντυπώσιασε βαθειά τήν άμνηση γιατί ένωσαν όλου τους πώς βρίσκονταν σ' ένα πραγματικό νάο της τέχνης.

" Φίλοι καλοσωρίσετε στό φτωσιημόν μου σπίνιν / δαμέσα
 π'άναγιώθηια τζι'άδρινα τ'όνομαν μου / παιδιιά σιηλυάες
 έπλασα πᾶς τούτην τήν καμάραν / π'άιόμα τά σημάδια τους
 πρίν νάρμαστῶ φαينوῦνταν. / "Ημουν δεικιοχτώγρονων πά στήν
 ||επέν τῆς νιότης / τζι'έσπερνα μέ τήν σιέφην μου τά κατω-
 τά τοῦ κόσμου / ..."

Καί άφοῦ συνεχίζει καί μιλά για τόν γάμο του πούγινε στά 49 καί
 για τό ότι οί περιστάσεις καί τό βάρος τῆς άρμασιᾶς έδυσκόλεσαν
 τήν ποίηση καί τήν έιαναν νά φύγει μέ κλάματα, καταλήγει μέ τήν
 έλπίδα ότι σύντομα θά τήν ξαναφέρει κοντά του καί "σάν 'Αβραάμ
 παράτζιαιρα νέαν ζώην νάρτζιέφω".

Φυσικά ή ποίηση ποτέ δέν είχε έγνιαταλείψει τόν Παῦλο καί
 τό πεστρέφι πού χρησιμοποιεῖ έδῶ τό χρησιμοποιεῖ σάν ποιητής για
 νά υπογραμμίσει τήν κεντριή ιδέα πού θέλει νά υποβάλει. "Ένα
 πάντως θέλω νά υπογραμμίσω, ότι ή ποίηση διαδραματίζει τεράστιο
 ρόλο στην ζωή του Παύλου Λιασίδη, ~~και τον έπηρεσε να γράψει το~~
 Δέν θά τόν ξεχάσω τίς μέρες
 τῆς μεγάλης του άρρώστιας ~~στο~~ στό νοσοκομεῖο τῆς Λάρνακας.
 Το χέρι του μισοπαράλυτο δέν μπορούσε νά συγγρατήσει τήν πέννα
 κι'όμως αυτός επέμενε, επέμενε νά γράφει, νά μή αφήσει κενό.
 Κι'όταν λίγο πιό ~~υστερα πήγαμε με τον Σοβιετικό ποιητή τον Γιεφτου-~~
 σένιο στην Τσακκιλερη γιατ πήρε με τρεμάμενο χέρι τήν φλογέρα για
 νά κειτ στον άκριβό ξένο τά πάθη τῆς προσφυγιᾶς καί τῆς Τζιούπρου
 πόση δύναμη ψυχική καί πνευματική έκείνη ή χειρονομία του.
 Δέν είναι τυχαῖο, πού έκειτ άκριβῶς γεννήθηκε τό μεγάλο ποίημα του
 Γιεφτουσένιο "Περιστερώννα", τ'άφιερωμένο στον Παῦλο Λιασίδη, πού
 βρήκε σέ συνέχεια τήν θέση του σέ τόμο πού κυκλοφόρησε σέ 100,000
 αντίτυπα!

~~Πιστεύω άπράδαντα, ότι είναι ή ποίηση καί τό πάθος του για~~
 αυτήν πού θεράπευσε τόσο αποτελεσματικά τόν Παῦλο, ~~έτσι πού να τον~~
 έχουμε σήμερα μαζί μας στά 89 του, όλο σφρίγος καί δύναμη καί θέ-
 ληση για νά κειτ πολλά, πάμπολλα άιόμα τραούδια, ~~αυτά και άλλα~~

Καί τά χρειαζόμαστε, αλοίμονο πόσο τά χρειαζόμαστε, πόσο
 τάχδι άνάγιη τά τραγούδια σου Παῦλο ό λαός μας, αυτός ό λαός πού
 όλδιληρη τήν ζωή του πορεύεται μέσα από άτραπούς καί παγιδευμένα
 μονοπάτια, αυτός ό λαός πού ιτυπήθηκε καί ματώθηκε όσο λίγοι λαοί,
 πού ξεκληρίστηκε, ρίχτηκε στους πέντε δρόμους, σφαγιαστήκε, καί

προδόθηκε κι' όμως δέν προσιύνησε, δέν σταμάτησε τήν Πορεία του
και τούς άγώνες του. Χρειάζεται λοιπόν αυτός ό λαός, οί πρόσφυ-
γες και μή πρόσφυγες, χρειάζεται τήν γνώσια, τήν αυθεντική, τήν
χωριάτικη σου φωνή, τήν φωνήσου πού δέν έμεινε πόνος τής καρδιάς
πού δέν τόν έμολόγησε, δέν έμεινε πεθυμιά και πόθος πού νά μή τόν
άποιάλυσε.

Και μέσα στις πιο μαύρες άιόμα μέρες μετά τήν καταστροφή
όταν ήταν νωπό άιόμα τό αίμα, νωπός κι' ό πόνος από τούς άδικούς
θανάτους, μαζί και τού γαμπρού σου, νωπός κι' οί μνήμες από τήν
λύση σου, νωπά όλα κι' αβάσταχτος ό πόνος ~~έγραφε:~~
τ' έλεγε πως φίλες έπειτα έξελήφισμα -

" Όμως όρπίζω, τζ' ή όρπίδα μ' όν θεότητα / ούλ' έν νά
πάν εις τά χωριά του, πόν τζ' ή λύση /. Τζιαί τούτ τήν
ιδίαν πού τόν ιδόμον ούλλον έηρουσεν / έννά τής λύσουν
τήν κιελλέν πης νά φοφήση!"

Δέξου Παύλο όλη μας τήν άγάπη, τόν σεβασμό και τήν έπιτίμηση
και συνέχισε περιστοιχισμένος από τ' άγαπημένα σου πρόσωπα, από
τούς πάμπολλους φίλους σου, από τό μεγάλο λαϊκό κίνημα πού σ' έχει
ψηλά στην συνείδηση του νά τσαττίσεις τά τραδύδια, τά τραούδια
τής σταυρωμένης Τζιύπρου.

